

Милица Соврлић,¹
Асистент,
Правни факултет
Универзитета у Крагујевцу
<https://orcid.org/0000-0003-1824-4428>

UDK: 343.123.5:[347.23:343.34(37)
343.346.5(497.11)
DOI: 10.5281/zenodo.12599303

Оригинални научни чланак

Примљен: 01. 11. 2023.

Прихваћен: 14. 12. 2023.

ОТКЛАЊАЊЕ ОПАСНОСТИ НАСТАЛЕ ПОСТАВЉЕНИМ И ОКАЧЕНИМ СТВАРИМА: РИМСКО ПРАВИЛО У СРПСКОМ ЈАВНОМ ПРАВУ

Апстракт: У римском праву постојала је тужба којом се штитио улични саобраћај. Реч је о *actio de positis vel suspensis* коју је могао да подигне сваки грађанин уколико је сигурност кретања била угрожена од постављених и окачених ствари. У циљу превенције опасности од немара условљеног постављеним и окаченим стварима донет је едикт *ne quis in suggrunda*. Едикт је био од значаја како за развој римског јавног права, тако и за развој римског грађевинарства. У раду се анализира како и у којој мери је извршена рецепција едикт *ne quis in suggrunda* у српском јавном праву.

Кључне речи: римско право, *actio de positis vel suspensis*, српско право, јавни ред и мир, иступ, прекршај.

1. Увод

Угрожавање безбедности пролазника и њихове имовине стварима које се постављају на грађевинама је, чини се, уобичајена и неизбежна појава у урбанизованим срединама. Балкони или прозори станова који су украшени саксијама са цвећем, фасаде зграда са истакнутим натписима фирми, рекламама или клима уређајима само су најучесталији примери манифестације опасности која је повезана са употребом и коришћењем зграда. Ствари и уређаји, без обзира којој сврси служе, уколико нису обезбеђене од пада, угрожавају сигурно и безбедно кретање пролазника.

¹ msovrljic@jura.kg.ac.rs

Препознавање овог проблема и предузимање мера у циљу повећања опште сигурности пролазника датира још из римског права.

Стари Рим је, попут градова савременог доба, био урбанизован. Добри путеви, водоводни уређаји и канализација спадају у ред римских урбанистичких постигнућа која су увелико допринела физикалном функционисању града, а тиме и подизању опште материјалне културе римског становништва (Dobrović, 1951: 52).

Процес урбанизације несумњиво је убрзан насељавањем града великим бројем људи. Међутим, стални прилив градског становништва, између осталог, довео је до стамбене кризе. Како је Рим израстао у метрополу све је мање људи могло себи да приушти традиционалну римску, господску кућу (*domus*) која је сачињена из једног нивоа (Владетић, 2012: 39). Из тог разлога, али и услед ограниченог градског простора, једино решење је било, а како је предлагао и сам Витрувије, да се куће дижу у вис (Vitruvije: VII). Тако, симбол стамбене градње постају најамне зграде инсуле (*insulae*).

Инсуле су биле сличне данашњим стамбеним зградама. Имале су пет или шест спратова са приземљем које је могло да буде посебна стамбена јединица или простор у коме су се налазиле радње и продавнице. На основу материјалних извора долазимо до сазнања да су инсуле имале мање више сличне фасаде. Продавнице у приземљу обично су биле заштићене и скривене тремом (Carcorino, 1981: 39). На спратовима су симетрично били распоређени станови (*cenacula*) са широким прозорима (Carcorino, 1981: 38). Већина прозора, који су на фасади неретко били посебно наглашени одређеним слогом зидања или постављањем посебних камених оквира били су декоративно профилисани (Radivojević, 2004: 95), а на прозорским даскама држани су засади са биљкама и цвећем (Martial, XI,18). У најширим улицама, по спратовима су се низале лође (*pergulae*) које су се ослањале на тремове или балкони (*maeniana*) од дрвета или опеке покривени биљкама пењачицама (Carcorino, 1981: 38).

Међутим, изградња инсула, којим је донекле решена стамбена криза, условила је низ других проблема. Не само што је, како Тацит наводи, стари Рим био много здравији, јер сунчева светлост није могла да продре у уске улице и високе куће (Тацит, 15. 43), него инсуле нису пружале квалитетне услове живота.² Станови, посебно на вишим спратовима,

² Неки од проблема станара у инсулама били су пожари, урушавање услед лошег квалитета градње или влажности, а чему сведочи и извори приватаног права, D.1.15.3.4; D.19.2.11.1; D.19.2.30pr; D.19.2.57. Овим проблемима треба додати и чињеницу да су живели у нехигијенским условима без водоводних и канализационих прикључака.

нису били комфорни, а неретко је у њима живело и по више станара (D.9.3.5.1). Концентрација великог броја људи у инсулама очекивано је могла да доведе до проблема који се нису тицали само станара већ и свих грађана. Једна од нус појава која се несумњиво морала отклонити било је небезбедно постављање и качење ствари на фасадама.

Да би се отклонили или макар ублажили проблеми живота у средини коју је карактерисала пренасељеност и стална циркулација људи на улицама предузимане су разноврсне административне мере. Једна од тих мера било је доношење преторског едикта *ne quis in suggrunda*³ којим је уведена забрана држања ствари на грађевинама уколико се њима нарушава безбедно кретање улицама.⁴

2. Едикт *ne quis in suggrunda*

Сазнање о едикту *ne quis in suggrunda* пружа девета књига Дигеста. У трећем титулусу „о онима који нешто проспуну или избаце“ (*de his qui decierint vel effuderint*) најпре је представљен истоимени едикт, а потом едикт *ne quis in suggrunda*. Коментаришући едикт градског претора у фрагменту D. 9.3.5.6, Улпијан је забележио да је претор предвидео да нико на стрехама или надстрешницама, изнад места куда се обично пролази или где се стоји нема постављено оно што падом може да нашкоди и да се против оног који је учинио супротно могла подићи тужба која је гласила на новчану казну од десет златника.⁵

Као што се види, претпоставка за примену едикта и утврђивање одговорности није штета већ опасност од штете. Опасност од штете се везивала за постојање ствари које могу да падну, па у том смислу Улпијан истиче да претор речима „што падом може да нашкоди“ није указао на све што је постављено већ на све што је постављено тако да би некоме могло да нашкоди (D.9.3.5.11). Према томе, основни услов за примену едикта је да постоји ствар која се налази у положају који се оцењује као опасан. Оцена штетног потенцијала ствари је једно фактичко питање,

О томе видети и Владетић, 2012: 37-44.

³ Када је едикт донет није познато. Међутим, може се рећи да је био у примени у првој половини последњег века републике, јер о едикту говоре правници тога периода као што је Сервије Сулпиције Руф. Републиканског правника помиње Улпијан у коментару D.9.3.5.12.

⁴ У Јустинијановим Институцијама кажњиво понашање из преторског едикта сврстано је у квазиделикте, I.4.5.

⁵ Коришћен је текст Дигеста у Вотсоновом преводу, Watson, 1985.

али се из едикта закључује да су се таквим сматрале оне ствари које се налазе на стрехама или надстрешницама неосигуране од пада.

Примена едикта је зависила од испуњености услова простора. Овај услов је подразумевао да се ствар налази изнад места где се обично пролази или стоји (D.9.3.5.6, D.9.3.5.9) односно да се налази на грађевинама које су имале излаз на улицу или тргове. То су првенствено биле инсуле, али је едикт примењиван и уколико се ствар налазила на складиштима или било којим другим грађевинама (D.9.3.5.9).

За повреду одредаба едикта одобравала се *actio de positis vel suspensis* која је имала популарни карактер (D.9.3.5.13). Разлог због чега се тужби која је била намењена отклањању опасности настале постављеним и окаченим стварима давао популарни карактер повезан је са улогом коју су ове тужбе имале у правном животу. Популарним тужбама се штитио јавни интерес, али од стране Римљана или грађана муниципија који су имали право на цео износ наплаћене казне или је она припадала држави или муниципији (Schulz, 1962: 43), што даље упућује на закључак да се угрожаваће безбедности није тицало само лица које је било непосредно изложено опасности већ било ког другог члана заједнице.

Тужбу је могао да подигне сваки грађанин који би приметио да се на грађевини налазе ствари које представљају опасност за пролазнике. Уколико би више лица истовремено подигло тужбу, предност активне легитимације се решавала сходно општем правилу о популарним тужбама, које је предност давало лицу које је имало највећи интерес (D.47.23.2, D.47.23.3.1). У складу са тим и у случају одговорности за постављене и окачене ствари може да се говори о интересу лица која имају право на тужбу. На пример, предност у подношењу тужбе у односу на случајне пролазнике имало би лице над чијем је терену или месту које он обично заузима окачен предмет који би могао проузроковати штету (Wolodkiewicz, 1968: 385).

Полазна основа за пасивну легитимацију била је чињеница да неко има и држи нешто постављено што падом може да нашкоди, а едиктом је предвиђено да су пасивну легитимацију имали власници или закупци зграда (D.9.3.5.8). Полазећи од те чињенице, тужилац није претходно морао да утврди које лице је заиста поставило ствар.

3. Правна правила српског права XIX века

Едикт *ne quis in suggrunda* па самим тим и правило о отклањању опасности од постављених и окачених ствари имало је свој развојни пут

у каснијим правним системима. С једне стране, грађански законици деветнаестог века су га прихватили у домену вануговорне одговорности за штету од ствари, а с друге стране, нашао је своју примену и у домену јавног права.

Утицај едикта *ne quis in suggrunda* и на сферу јавног права може се разумети уколико се има у виду да је едикт, а самим тим *actio de positis vel suspensis* установљена ради сигурности пролазника и да је као таква уствари била полицијска мера (Стојчевић, 1955: 408). Развојем државе и њених органа спречавање опасности и одржавање безбедности је све више била њихова брига па је *actio de positis vel suspensis* као правни лек већ у осамнаестом веку изгубила на значају (Zimmermann, 1990: 1127). То није значило да је ово правило изгубило правни значај. Наиме, одредбама кривичних законика, угрожавање безбедности постављањем и окачињањем ствари био је блажи облик друштвено опасног понашања и у уобичајеној троеоби на кривична дела, преступе и иступе, квалификовано као иступ. Притом, мора се истаћи да је у законима коришћена мање више иста формулација која је била и у римском едикту.⁶

У српском праву, одредба о отклањању опасности настале постављеним и окаченим стварима се најпре нашла у Српском грађанском законнику, а потом и у кривичним законима.

3.1. Српски грађански законик

Српски грађански законик садржао је одредбу која се тичала отклањања опасности постављеним и окаченим стварима, али не искључиво у интересу појединца и неког његовог приватног права већ у интересу пролазника. То што се одредба јавноправне природе нашла у грађанском законнику последица је аустријског узора.

Аустријски грађански законик, за разлику од других законика тог периода, био је под утицајем римског права не само у општим принципима већ и у појединачним решењима. Законик је једини прихватио у мање више истом облику квазиделикт кажњив са *actio de positis vel suspensis*.

У §1319 било је прописано оно што се налазило и код едикта *ne quis in suggrunda*: „Због вероватне опасности да нека ствар обешена или намештена на каквом месту куда се пролази не падне и пролазнике не оштети нико још нема право тужити се суду, али свако има права ради

⁶ Видети нпр.чл. 471 и 474 Наполеоновог кривичног законика из 1810. године; чл. 426 Аустријског кривичног законика из 1852. године; чл. 366 тач. 8 Немачког кривичног законика из 1871. године.

опште безбедности пријавити опасност политичкој власти.“ Свакако, формулација не одговара материји грађанског права, али одредба није без смисла уколико се има у виду да грађанскоправна одговорност у области заштите у вези са коришћењем зграда није искључивала и казнену. Штавише, уређујући законска средства за добијање накнаде, у §1338 Законика је истакнуто да ће штетник уколико је истовремено преступио и казнени закон поред обавезе накнаде штете бити кажњен и према казним прописима.

Поменута одредба је истакла важност заштите и са аспекта отклањања опасности и превентивног деловања, јер је у параграфу пре тога уређена одговорност за штету.

У §1318 било је прописано да ако неко буде оштећен падањем било какве опасно обешене или намештене ствари или бацањем или просипањем из стана, за штету одговара онај из чијег је стана бачено или је просуто или са кога је ствар пала.

Правила аустријског права нашла су се и у СГЗ-у. У другом делу Законика који је посвећен стварним правима „*Част друга о правима стварним*“, у другом одељку, регулисани су облигациони односи. Последња глава тог одељка, глава тридесет, под насловом „*О накнади учињене штете*“ регулише неколико случајева одговорности за штету која настаје туђим радњама. Међутим, иако се не ради о случају штете, међу ове одредбе уврштена је и одредба о отклањању опасности настале постављеним и окаченим стварима.

У §814 Законика било је предвиђено: „ако је каква ствар где год намештена или обешена да лако пасти или друкче кога осакатити или оштетити може онда сваки има право ту предстојећу опасност полицајној власти јавити која ће извидети и уклонити.“

Коментаришући ову одредбу Матић наводи да је месна полицијска власт била дужна да се стара о томе да оваквих опасности нема и да по пријави сваког, а по својој дужности настоји да се опасност уклони и да изрекне казну која се излагала у полицијским законима (Матић, 1851: 1048).

Дакле, угрожавање пролазника и имовине постављеним и окаченим стварима на начин описан у СГЗ-у било је у домену казног права.⁷ Кажњиво понашање о којем говори СГЗ сматрано је преступом

⁷ У погледу одговорности за штету од пада постављене и окачене ствари, СГЗ није садржао одредбу као АГЗ и оно што је било прописано у §1318. Наш Законик је садржао само норму која се тичала угрожавања постављеним и окаченим стварима

односно иступом, а што је каснија законска терминологија. Оваква врста недозвољеног понашања прво је била предвиђена Казнителним закоником за полицајне преступке из 1850. године, а касније Казнителним закоником из 1860. године.

3.2. Казнителни законик

Остављање опасних предмета из §814 СГЗ-а сматрано је иступом и таква квалификација се везује за Казнителни закон из 1860. године који је сва кажњива дела поделио на злочинства, преступе и иступе.⁸

Сврставање свих кажњивих понашања у ове три категорије извршено је према врсти и висини казне. Одређење шта је злочинство, преступ или иступ није се заснивало на томе коју казну суд над кривцем изриче већ према томе какву казну за учињено дело закон прописује (Ценић, 1866: 25). У складу са тим, иступ је дело за које закони одређују затвор до месец дана или новчану казну до тридесет талира или бојдо десет удараца.⁹

Иступна дела смештена су у трећем делу Законика, а тридесет четврта глава се односи на иступе који се тичу сигурности живота и здравља људи, домаћих животиња и о чистоћи што је регулисано са девет параграфа. Први и најобимнији §329 регулише тридесет четири случаја, а тач. 5 односи се на угрожавање постављеним или обешеним стварима. Према законској одредби кажњава се „ко испод куће што прислони или обеси што људе повредити може или на прозор или на кућу штогод тако постави што лако пасти и мимопролазеће повредити може“.

Инкриминација овог понашања постојала је у Казнителном законнику за полицајне преступке из 1850. године, а одакле је тачка и преузета. У глави седам у §57 било је прописано: „ко испред куће обеси или прислони, или на прозор или на кућу метне онакве ствари које од ветра или којим другим случајем падну и улицом идућим људима вред нанесу да

и која је упућивала на казнене законике. Међутим, како је правило о одговорности за штету изостало, у нашем праву је, а према схватању теорије, у случају штете падом постављене и окачене ствари требало примењивати правила из §813 о одговорности и накнади штете услед бацања, просипања и изливања нечег из просторије. О томе нпр. Аранађеловић, 1924: 40-41; Новаковић, 1940: 322.

⁸ §1, ст. 1 Казнителног законика.

⁹ §1, ст. 4 Казнителни законик. Злочинство је дело за које закони доносе смрт или робију или заточење (§1, ст. 2), а преступ је дело за које закони доносе затвор дужи од месец дана, или лишење звања или новчану казну више од тридесет талира или бој више од тридесет удараца (§1, ст. 3).

плати новчану казну од 1 до 4 талира, а поред тога и накнаду учињеног вреда.“

Једина разлика у законским диспозицијама односила се на место где се предмети налазе. Према Кривичном закону кажњавао се ко „испод“, а према Полицијском ко „испред“ куће обеси или прислони ствари. Зато и Ценић у коментару Кривичног законика указује да уместо „испод“ треба да стоји „испред“, јер је тако било у старом Полицијском закону из кога је тачка узета (Ценић, 1866: 821).

Системско уређење понашања која су Казнителним законом сврстана у иступна дела дошло је управо са Полицијским законом, а Уредбом која је донета истовремено са законом утврђен је поступак за њихово кажњавање.¹⁰ Надлежност кажњавања иступа имале су полицијске власти. Под „полицијском влашћу“ мислило се на општински суд, јер је он вршио државну управну власт на територији општине (Живановић, 1925: 32). Другим речима, општински суд, врешећи полицијску и судску месну власт извиђао је и изрицао казне о свима иступима изложеним у трећем делу кривичног законика.¹¹

Услови за постојање иступа којим се угрожавају пролазници постављеним или окаченим стварима су радња, место и заштитни објект.

Радња иступа се састојала у прислањању или вешању нечег испред куће или другом начину постављања нечега на прозор или кућу да може лако да падне и повреди пролазнике. Није дакле, а како Живановић истиче, довољно то што би нешто пред кућом било прислоњено или обешено већ треба да је тако учињено да неко од пролазника може услед тога бити повређен, а што је једно фактичко питање. Тако, како даље наставља, ово би био случај када би неко на зид прислонио греду тако да она може пасти и неког повредити (Живановић, 1925: 35).

Место извршења су куће као стамбени објекти. За разлику од старог Рима где су у стамбеном грађевинарству доминирале инсуле, у Србији тог периода су биле приземне породичне куће. То објашњава зашто је иступ постојао чак и уколико је нешто прислоњено испред куће.

¹⁰ До тада није било никаквог специјалног поступка. Судовима су за извиђање и пресуђење свих кривичних дела служила Правила за ислеђење и суђење кривичних дела од 11. фебруара 1842. године, а казна је одређивана по разним специјалним уредбама, законима и наредбама полцијских власти издатим у циљу безбедности, општег мира и поретка и које су се издавале на основу чл. 13 Закона против нарушитеља јавног мира и поретка, Алимпић, 1920: 13 и 14.

¹¹ §4 Полицијске уредбе; Алимпић, 1920: 32.

Заштитни објект је живот и имовина пролазника, а што је, како смо видели, био заштитни објект и према правилима римског права.

Иступи су сматрани најблажим обликом друштвено неприхватљивог понашања па се при кажњавању одступало од неких принципа који су важили код кривичног кажњавања.

Најважније одступање тиче се степена кривице. За кажњавање иступа није се гледало да ли је нешто учињено хотимице или из нехата као што се гледало код других кажњивих понашања већ само да ли је неко нешто учинио или пропустио да учини (Ценић, 1866: 787). Дакле, за иступну одговорност се није захтевала кривица учиниоца (Живановић, 1925: 35 и 32).

За све случајеве из §329 могла се изрећи казна затвора до три дана, новчана казна од једног до три талира или телесна казна до десет удараца штапом (бојем). На одмеравање и извршење казне примењивала су се општа правила законика, а пресуде су биле извршне.¹² Иступ је могао бити у идеалном стицају са телесном повредом или убиством уколико би неко стварно био повређен или убијен падом постављене или обешене ствари (Живановић, 1925: 35).

Казна затвора и новчана казна остале су и према каснијим изменама Законика (Никетић, 1940: 8 и 21) док је телесна казна укинута Законом од 11. децембра 1873. године.

4. Каснији развој и позитивно право

Каснија примена правила о угрожавању безбедности пролазника постављеним и окаченим стварима повезана је са реформом кривичног права и доношењем новог Кривичног законика 1929. године. Законик је регулисао само кривична дела и преступе. Иступи, а с обзиром да нису били, како Живановић карактерише, кривично већ полицијско неправо (Живановић, 1925: 8) остали су нерегулисани. Из тог разлога, одредбе Казнителног законика о иступима остале су и даље на снази према Закону о привременом продужењу важности законских прописа о кажњавању иступа од 31. децембра 1929. године (Никетић, 1940: 5).

Међутим, продужење правне снаге одредаба Казнителног законика које су се односиле на иступе требало је да буде решење док се не донесе Закон о иступима.

¹² То се закључује из §16 Полицијске уредбе где је прописано да су пресуде донесене по оним иступним одредбама кривичног законика по којима казна по закону не може бити већа од три дана затвора односно од тридесет динара одмах извршне.

О Предлогу закона о иступима расправљано је на другом редовном заседању скупштине Краљевине Југославије за 1936/37 годину. Предлог закона имао је два дела. Први који се односио на опште одредбе које се примењују у конкретним случајевима када се поступа према иступницима и други који је представљао систематизацију свих инкриминисаних прекршаја.

Предлог закона претрпео је бројне критике, које су углавном биле политичког карактера,¹³ што је довело до тога да Закон не буде усвојен. Због тога се на целој територији Југославије све до Другог светског рата примењивао Кривични законик из 1860. године (Димитријевић, 2001: 43).

Како је доношење Закона о иступима изостало, 1947. године је започето уређење прекршајне материје, којој угрожавање безбедности пролазника и имовине постављеним и окаченим стварима припада. Те године је донет савезни Основни закон о прекршајима који је уредио основне институте прекршаја.¹⁴ Међутим, Закон је претрпео измене и неколико година након важења, тачније 1951. године на снагу је ступио измењен Основни закон о прекршајима.¹⁵ Основни закон о прекршајима из 1951. године претрпео је измене и допуне 1958., 1965. и 1967. године. Након регулисање материје прекршаја савезним законима, са уставним променама из 1974. године донети су републички и покрајински Закони о прекршајима.

Када је реч о прописивању појединих прекршаја, било је могуће да се прекршаји инкриминишу законом и другим општим актом. У том смислу је већ Основни закон о прекршајима из 1947. године предвиђао да се прекршаји могу прописивати од стране органа који су на то овлашћени законом, уредбом и другим правним прописима.¹⁶

Што се тиче прописивања прекршаја у области која је предмет нашег интересовања то је учињено Законом о прекршајима против јавног реда и мира из 1949. године. Закон је предвидео да ће се за прекршај против јавног реда и мира, новчаном казном или казном поправног рада, казнити ко стави испред зграде или ограда или на зграду или

¹³ О примедбама видети, Народна скупштина Краљевине Југославије, 1937: 358-360.

¹⁴ Основни закон о прекршајима, Службени лист ФНРЈ, бр. 107/1947.

¹⁵ Закон о изменама и допунама основног закона о прекршајима, Службени лист ФНРЈ, бр. 46/1951.; Vučković, Osokoljić: 1953.

¹⁶ Чл. 2 Основног закона о прекршајима из 1947. Исто је било прописано у чл. 3 Основног закона о прекршајима из 1951.

ограду уређај или предмет који може да повреди пролазника или да му нанесе штету или ко такве предмете избације на улицу.¹⁷

Остављање предмета на начин како је предвидео Закон из 1949. године је исту квалификацију, дакле као прекршај против јавног реда и мира, имало и у каснијим законима који су регулисали јавни ред и мир,¹⁸ а правна традиција је видљива и у позитивном праву.

Према важећем Закону о јавном реду и миру, новчаном казном или радом у јавном интересу кажњава се ко стави или држи испред зграде или ограде, односно на згради или огради предмет или уређај који може угрозити сигурност грађана или му нанети штету или ко такве предмете избаци на улицу.¹⁹

Литература

Алимпих, Д. (1920). *Полицијска уредба*. Београд: Геца Кон;

Аранђеловић, Д. (1924). *О одговорности за наканду штете*. Београд: издавачка књижарница Напредак.

Carcopino, J. (1981). *Rim u razdoblju najvišeg uspona carstva*. Zagreb: Naprijed, превели Ана Булјан и Тугомир Лукшић;

Zimmermann, R. (1990). *The Law of Obligations, Roman foundations of the Civilian Tradition*. Oxford: University press.

Ценић, Д. Ђ. (1866). *Објасненъ казнителногъ законика за Княжество Србию*. Београд.

Димитријевић, П. (2001). *Прекршајно право, општи део са судском праксом и обрасцима за примену*. Београд: Службени гласник.

Dobrović, N. (1951). *Urbanizam kroz vekove II*. Београд: Научна књига;

¹⁷ Чл. 2, ст. 1, тач. 16 и Чл. 3, ст. 1, тач. 2 Закона о прекршајима против јавног реда и мира, Службени гласник НРС, бр. 13/1949.

¹⁸ Чл. 2, ст. 1, тач. 14 Закона о прекршајима против јавног реда и мира, Службени гласник РС, бр. 20/69, 49/70, 11/75 и чл. 16 Закона о јавном реду и миру, Службени гласник РС, бр. 51/92, 53/93, 97/93 и 48/94.

¹⁹ Чл. 10 Закона о јавном реду и миру, Службени гласник РС, бр. 6/16 и 24/18. Физичко лице се може казнити новчаном казном од 5.000 до 20.000 динара или радом у јавном интересу од 40 до 120 часова. Правно лице новчаном казном од 50.000 до 100.000 динара, одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 5.000 до 20.000 динара, а предузетник новчаном казном од 20.000 до 50.000 динара.

- Јустинијанове Институције (1912), превео с латинског на српски др Лујо Бакотић. Београд: Геца Кон;
- Матић, Д. (1851). *Објасненъ грађанскогъ законика за Княжество србско*. Београд;
- Никетић, Г. (1940). *Трећа част казненог законика о иступима (§§ 310 до 397) Прочишћено издање протумачено судском и управном праксом*. Београд: Штампарија „СОКО“ Миливоја Ј. Трајковића;
- Новаковић, Р., (1940). *Штета и њена накнада по Марселу Планиолу и осталим писцима*. Београд: Међународна књижарница;
- Radivojević, A. (2004). *Konstrukcije i tehnike građenja antičkog Rima*. Beograd: Arhitektonski fakultet i Orion art;
- Стојчевић, Д. (1955). Око карактера кавзиделиката у римском праву. *Анали Правног факултета у Београду*. 2(III). 401-413.
- Schulz, F. (1962). *Classical roman law*. Oxford: Oxford University Press;
- Тацит, К. (1970), *Анали*, превела Љиљана Црепајац. Београд: Српска књижевна задруга;
- Vitruvije (1990), *Deset knjiga o arhitekturi*, preveo Matija Lopac. Sarajevo: Svetlost;
- Владетић, С. (2012). Водовод и канализација у старом Риму. У: Б. Влашковић (Ур), *Правна мисао у срцу Шумадије (37-44)*. Крагујевац: Правни факултет Крагујевац, Институт за правне и друштвене науке;
- Vučković, M., Osockoljić, N. (1953), *Osnovni zakon o prekršajima sa komentarom*. Beograd: Arhiv za pravne i društvene nauke.
- Watson, A. (1985). *The Digest of Justinian*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press;
- Wolodkiewicz, W., (1968). *Deiectum vel effusum e positum aut suspensum nel diritto romano. Rivista italiana per le scienze giuridiche*. (XII unico). 365-391;
- Живановић, Т. (1925). *Истуди из кривичног законика (обајшњење 3. части)*. Београд: Геца Кон;
- Народна скупштина Краљевине Југославије. *Стенографске белешке, II редовни сазив за 1936/37 годину*, Књига 3, година 6 (1937);
- Основни закон о прекршајима. *Службени листФНРЈ*, бр. 107/1947;

Закон о изменама и допунама основног закона о прекршајима, *Службени лист ФНРЈ*, бр. 46/1951;

Закон о прекршајима против јавног реда и мира, *Службени гласник НРС*, бр. 13/1949;

Закон о прекршајима против јавног реда и мира, *Службени гласник РС*, бр. 20/1969, бр. 49/1970, бр. 11/1975;

Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС*, бр. 51/1992, бр. 53/1993, бр. 97/1193 и бр. 48/1994;

Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС*, бр. 6/2016 и бр. 24/2018.

Milica Sovrlić, LL.B.,

Teaching Assistant,

Faculty of Law, University of Kragujevac

**ELIMINATING DANGER CAUSED BY SUSPENDED AND OVERHANGING
OBJECTS: THE ROMAN RULE IN SERBIAN PUBLIC LAW**

Summary

In Roman law, there was a legal action aimed at protecting street traffic. An *actio de positis vel suspensis* could be brought by any citizen if the public safety in the street was threatened by the risk of a suspended or overhanging object falling from the building. The basis for sanctioning these behaviors, which are today classified as misdemeanours against public order and peace, was the praetorian edict *ne quis in suggrunda*. Owing to the fact that it was created as a consequence of urbanization and the problems that had to be resolved, the edict had its development both in the field of civil and public law. On the one hand, the civil codes of the 19th century accepted it in the domain of non-contractual liability for damage caused by inanimate things. In the domain of public law, the 19th century criminal codes envisaged the danger caused by suspended and overhanging objects as a misdemeanour (in terms of the present-day definition of punishable acts).

In Serbian public law, the act of endangering passers-by and property by suspended and overhanging objects was first sanctioned in the Penal Code for police misdemeanour (1850), and then by the Criminal Code of the Principality of Serbia (1860). Further development of this offense is connected with the development of criminal law. Upon the adoption of the Criminal Code of the Kingdom of Yugoslavia (1929), the provision on misdemeanour removed from the former Criminal Code but the provisions on sedition were valid on the basis of a separate law until the Second World War. The regulation of misdemeanours started after World War II. In addition to the general Misdemeanours Act (1947), the legislator enacted the subject-specific Act on Misdemeanours against Peace and Public Order (1949). The latter Act envisaged the act of endangering passers-by and property by suspended and overhanging objects as a misdemeanour against public order and peace. The legal qualification of the act of endangering another person's public safety by suspended and overhanging objects has not changed ever since, and exists as such in the current Public Order and Peace Act.

Keywords: Roman law, *actio de positis vel suspensis*, Serbian law, public order and peace, misdemeanours.